

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, Lausunto
26.01.2024

Asia: VN/7050/2023

EHYTin lausunto luonnoksesta valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

YLEISTÄ:

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry kiittää mahdollisuudesta lausua valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman (VANUPO) sisällöstä. EHYT pitää hyvänä, että ohjelman kantavaksi teemaksi on nostettu nuorten hyvinvoinnin edistäminen. Ristiriitaista onkin, että hyvinvointia on ohjelmassa käsitelty hyvin puutteellisesti, yksipuoleisesti ja punainen lanka uupuu. Ohjelmaluonnoksesta puuttuu konkreettiset tavat ja toimenpiteet, joilla nuorten syrjäytymiseen ja hyvinvointivajeeseen puututaan vaikuttavasti.

EHYT huomauttaa, että päihteiden vaikutusta nuorten hyvinvoinnille on käsitelty ohjelmassa hyvin ohuesti eikä niiden vaikutuksia nuorten kasvuympäristölle ole tunnistettu. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa on sovittu, että hallitus kiinnittää erityistä huomiota ehkäisevään mielenterveys- ja päihdetyöhön lasten ja nuorten toiminnassa. EHYT huomauttaa, että VANUPO:n luonnoksessa on unohdettu tyystin ehkäisevä päihdetyö ja sen rooli nuorten hyvinvoinnissa. Ohjelman yhdyspintoja tulisi tarkastella Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmaan (Markkula, J. & al. (2021) Ehkäisevän päihdetyön ohjelma - Väliarviointi ja tehostettavat toimet vuoteen 2025, STM.), jossa on asetettu useita toimenpiteitä ehkäisevään päihdetyöhön nuorten parissa.

YK:n lapsen oikeuksien komitea antoi Suomelle suosituksia, jotka tulee huomioida VANUPO:ssa. Komitea suositti Suomea tehostamaan toimia nuorten huumeiden ja alkoholin käytön sekä tupakoinnin ehkäisemiseksi. Lisäksi Suomen tulisi varmistaa, että lapset ja nuoret, joilla on pelihäiriötä, peliriippuvuutta tai muita verkkoriippuvuuden muotoja, saavat tarvittavaa apua ja tukea. EHYT näkee komitean suositukset tärkeinä suuntaviivoina lasten ja nuorten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen varmistamiseksi. Ne tulisikin ottaa vahvemmin osaksi valtion nuorisopoliittikkaa.

Vaikka nuorten päihteiden käyttö on mennyt monilta osin parempaan, niin päihteet kuormittavat edelleen nuorten hyvinvointia ja mielenterveyttä monin tavoin. Samalla on huomioitava, että nuorten päihteiden käyttö on vahvasti polarisoitunutta, mikä jakaa entistä selvemmin hyväosaisiin ja huonompiosaisiin. Erityisesti ennaltaehkäisyn näkökulmasta alkoholin ja uusien nikotiinituotteiden

mahdollinen saatavuuden lisääminen politiikkamuutosten myötä uhkaavat hyvää kehitystä. EHYT näkee, että erityisesti nuoria tulisi suojella päihdehaitoilta sekä tarjota mahdollisuus päihteettömään elämään.

Tutkimusten mukaan nuoruusiässä säännöllistyvän päihdekäytön tiedetään lisäävän riskiä myöhemmille päihde- ja mielenterveysongelmille sekä syrjäytymiselle. (Kosola & al. (2018), Päihdekokeilut - normaalia nuoruutta vai alkava häiriö?. Duodecim.) Päihdekäyttöön liittyvät terveydelliset sekä sosiaaliset ongelmat aiheuttavat paitsi yksilölle ja hänen läheisilleen inhimillistä kärsimystä myös kansantaloudellisesti merkittäviä suoria sekä epäsuoria kustannuksia.

EHYT muistuttaa, että nuori voi kokea päihdehaittoja myös ilman, että itse käyttää päihteitä. Esimerkiksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella (THL) tehdyssä tutkimuksessa on laskettu, että alle 18-vuotiaita lapsia, joiden vanhemmalla on vakava päihdeongelma, on Suomessa arviolta 65 000 – 70 000. (Raitasalo (2017) Vanhemman päihdeongelma vaarantaa lapsen kehityksen. THL.)

MUUTOSesitys:

Huomioidaan päihteiden ja pelaamisen vaikutus nuorten kasvuympäristöön sekä hyvinvointiin. Varmistetaan riittävät resurssit päihde- ja pelihaittojen ehkäisyssä ja hoidossa.

TAVOITE 1: Nuori voi hyvin koulussa ja oppilaitoksessa

Yleistä:

EHYT kiittää, että koulujen ja oppilaitosten rooli nuorten hyvinvoinnissa on tunnistettu ohjelmassa. Vaikka kirjaukset ennaltaehkäisyn tärkeydestä ovat tärkeitä, ne jäävät kuitenkin hyvin ylätasolle. EHYT toivoisi konkretiaa sen suhteen, mitä ennaltaehkäisyllä tarkoitetaan.

Esimerkiksi THL:n toteuttama Kouluterveyskysely nosti esiin huolestuttavan kehityksen erityisesti nuorten nikotiinituotteiden käytössä. Nikotiini on tutkitusti erityisen haitallinen aine juuri nuoren kehitykselle. (Ollila & al., (2018). Nuorten nikotiinituotteiden käyttö. Duodecim.) Vuoden 2023 keväällä nikotiinipussit vapautettiin päivittäistavarakauppa myyntiin, jonka jälkeen sääntely on ollut puutteellista. EHYT on saanut ennätysmäärän yhteydenottoja oppilaitoksilta sekä medialta nuorten lisääntyneestä nikotiinikäytöstä. Erityisesti kouluissa ja oppilaitoksissa tulisi panostaa ehkäisevään päihdetyöhön, jotta Suomessa ei pääse kasvamaan uutta nikotiiniriippuvaista sukupolvea.

EHYT pitää tärkeänä, että VANUPO:n on nostettu elintapaohjaus ja sen myötä päihteettömyyden edistäminen. EHYT pitää erikoisena valintana, että ainoastaan liikuntaan on nostettu konkreettisia toimenpiteitä, mutta esimerkiksi päihteettömyyden edistäminen on jätetty hyvin ylätasolle.

EHYT myös toivoo, että VANUPO:ssa kiinnitettäisiin erityistä huomiota nuoriin, jotka oireilevat päihteiden käytön kautta. Lisäksi olisi tärkeää tunnistaa ja tarjota parempia palveluita nuorille, jotka elävät kodissa, jossa toisella tai molemmilla vanhemmilla on päihdeongelma.

MUUTOSesitys:

Ennaltaehkäisyllä, matalan kynnyksen tuella ja läsnäololla sekä yhteisöllisyyden lisäämisellä vahvistetaan eri ikäisten nuorten hyvinvointia ja vähennetään mielenterveys- ja päihdepalveluiden tarvetta.

Peruskouluihin ja oppilaitoksiin tuotetaan ennaltaehkäisevää tietoa ja toimintaa uusista nikotiinituotteista, sekä rakennetaan koulukohtaiset varhaisen puuttumisen mallit.

Päihteettömyyden edistämiseksi tuetaan oppilaitoksissa tehtävää päihdekasvatusta.

TAVOITE 2: Jokaisella nuorella on pääsy mieluisaan harrastukseen matalalla kynnyksellä

YLEISTÄ:

EHYT kiittää, että VANUPO tunnistaa harrastamisen osaksi hyvää ja tasapainoista nuoruutta. Harrastamisessa ohjaajat ja valmentajat ovat nuorille esikuvia ja vaikuttavat nuorten arvoihin ja asenteisiin. EHYT selvitti vuonna 2022 SPORTTI-hankkeessa urheiluharrastuksissa toimivien aikuisten asenteita päihteisiin. 71 % vastaajista koki, että joukkueen toimihenkilöiden tai pelaajien huoltajien esimerkillä on vaikutusta nuorten päihteiden käyttöön. Seuroilla on siis suuri vastuu, miten toiminta vaikuttaa nuorten hyvinvointiin ja päihteiden käyttöön.

Selvityksen mukaan yli 30 % nuorten urheiluseuratoimijoista raportoi, ettei koko seuraa koskevissa tai yksittäisten joukkueiden omissa säännöissä ole kielletty päihteiden käyttöä yhteisissä tapahtumissa. Lisäksi lähes puolet (47 %) oli havainnut päihteiden käyttöä seuran yhteisissä tilaisuuksissa. Pahimmassa tapauksessa harrastustoiminta voi jopa altistaa nuoren päihteiden käytölle.

EHYT korostaa, että nuorten harrastamisessa ohjaajien ennaltaehkäisevän päihdetyön osaamiseen tulee panostaa osana harrastuksen järjestämistä. Harrastamiselle tulee luoda kriteerit niin kiusaamisen, syrjinnän kuin alkoholin, nikotiinin, huumeiden, digipelaamisen ja rahapelaamisenkin osalta.

MUUTOSITYS:

Varmistetaan, että nuorten harrastaminen tapahtuu turvallisessa ja terveellisessä toimintaympäristössä laatimalla nuorten harrastamiseen vastuullisuuskriteerit, jotka ohjaavat kaikkea toimintaa.

Vastuullisuuskriteeristöissä huomioidaan ainakin seuraavat tekijät:

Harrastuksen toimintaympäristö, -tavat ja -kulttuuri edistävät fyysistä ja henkistä terveyttä ja terveellisiä elämäntapoja.

Kaikki toimintaan osallistuvat ovat turvassa kiusaamiselta ja häirinnältä.

Toiminnassa ennaltaehkäistään ja vähennetään päihteiden käyttöä sekä haitallista digi- ja rahapelaamista.

Toiminnan järjestäjällä on riittävä ymmärrys päihteiden ja haitallisen pelaamisen sekä digilaitteiden käytön vaikutuksista nuoren kasvulle ja hyvinvoinnille.

TAVOITE 3: Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrä vähenee

YLEISTÄ:

EHYT pitää tärkeänä, että VANUPO:ssa kiinnitetään huomioita työelämän ja koulutuksen ulkopuolella oleviin (NEET) nuoriin. Tutkimuksissa on todettu, että mielenterveys- ja päihdeongelmat ovat erityisen yleisiä NEET-nuorilla. (Karjalainen & al. (2022). Koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten ja nuorten aikuisten mielenterveys- ja päihdehoito : Suosituksia perusterveydenhuollon toimijoille. THL.)

EHYT näkee, että nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö ovat tärkeitä työmuotoja haavoittuvassa asemassa olevien nuorten tukemisessa ja auttamisessa. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää henkilöstön osaamiseen päihde- ja mielenterveyskysymysten käsittelyssä.

Luonnoksessa todetaan ohjaamotoimintaan sisällytettävän liikuntaneuvontaa ja ohjausta kulttuuri- ja liikuntaharrastusten pariin. EHYT huomauttaa, että päihde- ja mielenterveysaasteet tulisi huomioida Ohjaamojen toiminnassa entistä paremmin.

VANUPON luonnoksessa on kokonainen kappale lastensuojelulain uudistamisesta. Uudistaminen on tärkeää ja toimiala on erittäin merkittävä suojeltaessa, autettaessa ja tuettaessa erityisen haavoittuvassa asemassa olevia lapsia ja nuoria. EHYT huomauttaa, että uudistuksessa tulee tunnistaa nuorisotyön ja lastensuojelun rajapinnat, jotta nuorisotyölle ei aseteta sosiaalityön tehtäviä ja samalla muuteta koko nuorisualan tehtävää ja eetosta. Yhteisen tekemisen pinnat tulee tunnistaa ja nuorisotyön tulee itse määritellä oma roolinsa toiminnassa.

MUUTOSesitys:

Lisätään ja kehitetään nuorten työpajatoiminnassa ja etsivässä nuorisotyössä toimivien tahojen osaamista kohdata, ottaa puheeksi, tukea ja ohjata eteenpäin päihdehaittoja kokevia nuoria.

Ohjaamoiden toiminnassa vahvistetaan päihde- ja mielenterveysosaamista.

Lisätään selventävää tekstiä kuvaamaan lastensuojelun ja nuorisotyön keskinäistä yhteistyötä, suhdetta sekä rajapintoja. Korostetaan, että nuorisualan toimijat eivät jatkossakaan ole lastensuojelun työntekijöitä. Lastensuojelu kuuluu jatkossakin hyvinvointialueiden tehtäviin.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

YLEISTÄ:

EHYT kiittää, että nuorten mielenterveys on nostettu vahvasti esiin ohjelmaluonnoksessa. Nuorten mielenterveyden tukemisessa on kuitenkin tärkeää ymmärtää syyt, jotka heikentävät nuorten mielen hyvinvointia.

WHO:n määritelmän (2013) mukaan mielenterveys on hyvinvoinnin tila, jossa ihminen pystyy näkemään omat kykynsä ja selviytymään elämään kuuluvissa haasteissa sekä työskentelemään ja ottamaan osaa yhteisönsä toimintaan. Mielenterveys on monen tekijän summa. Mielenterveyden tekijät myös vaihtelevat elämäntilanteesta toiseen. Suotuisissa oloissa mielenterveyden voimavarat kasvavat, mutta kuormittavat olosuhteet kuluttavat niitä.

Yksi keskeinen tekijä nuoren mielenterveydelle on hänen oma tai läheisen päihteiden käyttö. Vaikka nuorten raittiuskehitys on ollut viime vuosina hyvää, niin se ei tarkoita, etteikö ennalta ehkäisevään päihdetyöhön tulisi entisestään panostaa. Kouluterveyskyselyn mukaan joka kymmenes nuori on kokeillut jotakin laiton huumetta, ja lähes joka kuudes nuori on ollut tosi humalassa viimeisen kuukauden aikana. (Kouluterveyskysely (2023), THL) Lisäksi THL:ssa tehdyssä tutkimuksessa on laskettu, että alle 18-vuotiaita lapsia, joiden vanhemmalla on vakava päihdeongelma, on Suomessa arviolta 65 000 – 70 000.

Ohjelmaluonnoksessa esitetään, että nuorten mielenterveyspalveluja parannetaan pikaisesti. Samalla luonnoksessa tulisi mainita nuorten päihdepalvelut, joita olisi tärkeää kehittää yhdessä mielenterveyspalveluiden kanssa.

MUUTOSITYS:

Korin otsikko muutetaan Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten hyvinvoinnin tukemiseen.

Koriin lisätään erillinen tavoite: Jokaisella nuorella on edellytykset hyvinvointiin. Tavoitteen alle tuodaan toimenpiteitä, joilla vahvistetaan nuorten hyvinvointia ja ehkäistään päihteiden käyttöä.

TAVOITE 4. Nuorella on pääsy oikea-aikaisiin ja laadukkaisiin mielenterveyspalveluihin

YLEISTÄ:

EHYT pitää tärkeänä, että nuorten mielenterveyspalvelut on nostettu esiin. Mielenterveyshoitoa täytyy olla mahdollista saada silloinkin, kun päihdeongelmaa ei vielä ole ratkaistu. Päihdeongelma ei saa olla este diagnoosin ja hoidon saamiselle mielenterveyden häiriöön tai neuropsykiatrisiin oireisiin. Päihdepalvelut eivät saa myöskään olla palvelu, johon nojaututaan, koska mielenterveyssektorilla tai neuropsykiatrialla on liian pitkät jonot.

VANUPOssa tulisi tunnistaa myös nuorten tarve päihdepalveluille. Päihdepalveluiden tarpeellisuudesta kertovat lohduttomasti nuorten huumekuolemat sekä itsemurhat. Nuorten huumekuolemien vähentäminen on hallitusohjelmassa mainittu tavoite, jota ei ole kirjattu VANUPO-luonnokseen. Lisäksi alkoholiongelmat ovat merkittävä syy itsemurhayrityksiin ja itsemurhiin. Noin puolet itsemurhan tehneistä suomalaisista ovat kärsineet myös alkoholiriippuvuudesta tai alkoholin haitallisesta käytöstä.

EHYT huomauttaa, että pelkällä mielenterveystyöllä ei ratkaista kaikkia päihteistä ja/tai pelaamisesta aiheutuvia haittoja, kuten ei ehkäisevällä päihdetyölläkään käännetä kaikkia mielenterveysasteita myönteisiksi. Nämä kaksi teemaa sekä kulkevat yhdessä että erikseen ja se tulisi huomioida VANUPO:ssa.

EHYT huomauttaa, että tavoitteessa olisi hyvä toteuttaa Päihde- ja riippuvuusstrategian (Kotovirta & al. (2021), Päihde- ja riippuvuusstrategia. Yhteiset suuntaviivat vuoteen 2030.) mukaisia toimenpiteitä:

“Tuetaan lasten ja nuorten oikeutta päihteettömiin kasvuympäristöihin. Huomioita kiinnitetään niiden lasten ja nuorten oikeuksien toteutumiseen, joiden perheissä on päihde- ja riippuvuusongelmia tai jotka itse kokeilevat tai käyttävät alkoholia, tupakka- ja nikotiinituotteita tai huumeita tai pelaavat rahapelejä.” (s. 14)

“Kiinnitetään huomiota lasten, nuorten, perheiden ja raskaana olevien tarvitsemien päihde- ja riippuvuuspalveluiden riittävyteen ja vaivattomaan palveluihin pääsyyn. Edistetään alaikäisten päihteitä käyttävien nuorten laadukkaita ja kattavia perus- ja erityistason päihde- ja riippuvuuspalveluja ja niiden yhteistyötä muiden keskeisten toimijoiden, kuten lastensuojelun ja oppilaitosten kanssa.” (s. 25)

MUUTOSESITYS:

Otsikkoa muutetaan seuraavasti: “Nuorella on pääsy oikea-aikaisiin ja laadukkaisiin mielenterveys- ja päihdepalveluihin.”

Tuetaan lasten ja nuorten oikeutta päihdeettömiin kasvuympäristöihin. Huomioita kiinnitetään niiden lasten ja nuorten oikeuksien toteutumiseen, joiden perheissä on päihde- ja riippuvuusongelmia tai jotka itse kokeilevat tai käyttävät alkoholia, nikotiinituotteita, huumeita tai pelaavat rahapelejä.

Kiinnitetään huomiota lasten, nuorten, perheiden ja raskaana olevien tarvitsemien päihde- ja riippuvuuspalveluiden riittävyteen ja vaivattomaan palveluihin pääsyyn. Edistetään alaikäisten päihteitä käyttävien nuorten laadukkaita ja kattavia perus- ja erityistason päihde- ja riippuvuuspalveluja ja niiden yhteistyötä muiden keskeisten toimijoiden, kuten lastensuojelun ja oppilaitosten kanssa.

TAVOITE 5. Mielekäs vapaa-ajan toiminta vahvistaa nuorten mielen hyvinvointia

YLEISTÄ:

EHYT pitää hyvänä, että ohjelmassa on kiinnitetty huomiota mielekkään vapaa-ajan toiminnan merkitykseen nuorten hyvinvoinnin kannalta. Vapaa-ajan toiminnan kehittämisessä tulisi ottaa huomioon harrastusten ohjaajien osaaminen ehkäisevästä päihdetyöstä.

EHYT pitää erityisen tärkeänä, että digilaitteiden käytön merkitys nuorten hyvinvoinnille tunnustetaan. Verkko-yhteisöt ja pelaaminen voivat tuoda mielekkyyttä ja hyvinvointia, mutta niistä voi myös muodostua kokonaishyvinvointia heikentäviä asioita. Olisikin äärimmäisen tärkeää, että ammattilaisille tuotetaan uusia toimintamalleja digilaitteiden käytön myönteisiä vaikutuksia edistävään ja mahdollisia haittoja ehkäisevään kasvatukseen sekä työvälineitä nuorten digipelaamiseen ja sosiaalisen median käyttöön liittyvien haasteiden tunnistamiseen ja niiden ratkaisemiseen (vrt. EHYT ry:n Pause-hanke)

MUUTOSESITYS:

Varmistetaan, että harrastusten järjestäjillä on riittävä osaaminen ehkäisevästä päihdetyöstä ja päihteiden vaikutuksesta nuoren hyvinvointiin.

Kehitetään laadukkaita ja vaikuttavia toimintamalleja digi- ja pelikasvatukseen, joiden avulla vahvistetaan nuorten hyvinvointia.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

YLEISTÄ:

EHYT pitää korin sisältöä sekavana ja vaikeasti hahmotettavana. Koriin on liitetty monia tärkeitä teemoja, mutta niiden riippuvuussuhteet jäävät epäselviksi. Ilmastonmuutos ja muut kriisit kiistämättä vaikuttavat nuorten hyvinvointiin ja turvallisuuden tunteeseen.

Kiusaamista käsittelevässä osiossa on erikoisesti samassa yhteydessä mainittu lukuja kiusaamisesta kokevista henkilöistä sekä nuorten osallistumisesta vaikuttamiseen. Näiden kahden asian suhde jää kysymykseksi ja sisällön voi ymmärtää, että kiusaamiseen syynä on se, että nuorilla ei ole kiinnostusta tai tarvetta vaikuttaa.

MUUTOSESITYS:

Kappale tulee valmistella perusteellisesti uudelleen, jotta toimenpiteiden yhteys nuorten hyvinvoinnin tukemiseen käy ilmi. Valmistelutyön tulee perustua tutkittuun tietoon, jossa lähteet tuodaan esille.

TAVOITE 6. Nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon vahvistuvat

YLEISTÄ:

Nuoria itseään on myös kuultava päihteisiin ja pelaamiseen liittyvissä teemoissa. Kuulemisen rakenteita tulee vahvistaa.

TAVOITE 7. Nuorten turvallisuuden tunne ja turvallisuus vahvistuvat

YLEISTÄ:

EHYT kiittää, että luonnoksessa on tunnistettu monia teemoja, jotka vaikuttavat nuorten kokemaan turvallisuuteen. On hyvä, että ohjelmaluonnoksessa on kirjattu, että nuorten päihteiden käyttöön puututaan ennaltaehkäisevästi. On kuitenkin huomioitava, että nuorten turvallisuuden tunteeseen vaikuttaa nuorten oman toiminnan lisäksi myös aikuisten päihteiden käyttö. Nuorten turvallisuuden tunteeseen ei siis vaikuteta pelkillä seuraamuksilla, vaan vaaditaan laajempaa ehkäisevää työtä, jossa mukana on koko elinympäristö. Hyviä toimintamalleja ehkäisevästä päihdetyöstä ovat esimerkiksi EHYTin Kaupunki kuuluu kaikille sekä erilaiset päihdejärjestöjen naapurustohankkeet.

Suomen kansallisessa toimintaohjelmassa YK:n turvallisuusneuvoston Nuoret, rauha ja turvallisuus - päätöslauselman toimeenpanemiseksi on todettu, kuinka kansalaisjärjestöt, nuorisojärjestöt, urheiluseurat, seurakunnat, mielenterveys- ja päihdetyötä tekevät sekä erilaiset verkostot ovat syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä ja hyvinvoinnin edistämisessä keskeisessä roolissa. (Ulkoministeriö (2021). Nuoret, rauha ja turvallisuus: Suomen kansallinen toimintaohjelma 2021–2024.) EHYT toivoisi, että järjestöjen ja ehkäisevän päihdetyön rooli turvallisuutta edistävä rooli tunnustettaisiin myös VANUPO:ssa.

EHYT korostaa, että nuorten kanssa toimivilla aikuisilla tulee olla osaamista kyetäkseen puuttumaan päihde- ja pelihaittoihin yksilö- ja yhteisötasolla. Erityisesti nuorisotoimen sekä opetushenkilöstön täydennyskoulutukseen tulisi lisätä osaamisen vahvistaminen ehkäisevästä päihdetyöstä.

MUUTOSESITYS:

Hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseen, kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseen, mielenterveyden tukemiseen, ehkäisevään päihdetyöhön sekä mediakasvatukseen liittyvä pedagoginen osaaminen määritellään varhaiskasvatuksen ja opetustoimen henkilöstön ja johdon täydennyskoulutuksen painopistealueeksi.

Ankkuri-toiminnassa tulee ottaa entistä paremmin järjestöjen osaaminen käyttöön.

TAVOITE 8. Yhteisöllisyyttä, yhdenvertaisuutta ja resilienssiä nuorten elämässä tuetaan

YLEISTÄ:

EHYT pitää mediakasvatusta keskeisenä resilienssiä lisäävänä tekijänä. Nuoret altistuvat sosiaalisen median kautta entistä vahvemmin erilaisten vaikutusyritysten kohteiksi. Esimerkkinä on nähty esimerkiksi sähkötupakka- ja nikotiinipussivalmistajien markkinointitoimet, jotka ovat kohdistettu nimenomaan nuoriin. Nuorille tulee tarjota enemmän tutkittuun tietoon pohjautuvaa materiaalia sosiaalisessa mediassa sekä valmentaa heidän kykyä lukea ja käyttää mediaa kriittisemmin ja paremmin.

Digilaitteiden käytöllä on nuorten elämään useita erilaisia vaikutuksia. EHYT näkee, että oikealla digi- ja pelikasvatukselle voidaan vaikuttaa nuoren elämänhallintaan positiivisella tavalla.

Nuorisotyön ja –toiminnan tukemisen linjaukset

YLEISTÄ:

EHYT haluaa nostaa esiin, että kaikessa nuorisotyössä tulisi sitoutua päihteettömyyden edistämiseen ja sen tulisi olla osana valtionavustuskriteereitä.

Painopisteet nuorisualan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

YLEISTÄ:

EHYT pitää tärkeänä, että nuorten hyvinvointi on otettu ohjelman viitekehikseksi ja pitää painopisteitä pääasiallisesti hyvinä. EHYT pitää tärkeänä VANUPO:n toteamusta, että osaamiskeskusten luomisessa huolehditaan yhteistyöstä ja yhdessä rakennetusta tilannekuvasta sekä tavoitteista.

Painopiste: Nuorten hyvinvoinnin edistäminen nuorisotyön keinoin

EHYT kannattaa painopisteen ottamista hyvinvoinnin edistämiseen. Nuorisotyöllä on merkittävä rooli nuorten hyvinvoinnin kannalta, kun käytössä on oikea tieto, taito ja menetelmät. Hyvinvointia edistäviltä menetelmiltä tuleekin vaatia kriteereiksi ajantasaisuus, pohjautuminen tutkittuun tietoon, laatu ja vaikuttavuus. Etukäteen tulee kuitenkin ratkaista kuinka toiminnan tuloksia ja vaikutuksia mitataan. Nuorten elämään vaikuttaa yhtä aikaa todella moni eri asia ja tapahtuma, jolloin yksittäisen toiminnan kausaliteettia muutokseen on vaikea todentaa.

EHYT huomauttaa, että osaamiskeskustoiminta ei voi menetelmällisesti olla vain jo olemassa olevien toimintamallien hyödyntämistä ja markkinointia. Nuorten elinympäristö ja siihen vaikuttavat tekijät muuttuvat erittäin nopeasti, jolloin nuorten parissa toimivat tarvitsevat työkaluja ajantasaisiin haasteisiin. Erityisesti tämä korostuu ehkäisevässä päihdetyössä, jossa trendit vaihtuvat nopeasti ja nuoriin kohdistuu vaikuttamisyhteyksiä.

EHYT nostaa esiin, että tulevan VANUPO-kauden aikana suunnitteilla on useita päihteisiin ja pelaamiseen liittyviä politiikkamuutoksia, jotka heijastuvat myös nuoriin. Alkoholipolitiikan osalta hallitusohjelmassa on suunniteltu vahvempien alkoholijuomien saatavuuden helpottamista sekä kotiinkuljetuksen sallimista. THL on ennakoanut, että muutokset voivat helpottaa alkoholin saatavuutta myös nuorten keskuudessa. Nikotiinipolitiikassa vuorostaan uusien tuotteiden saatavuutta on parannettu ja sääntely on puutteellista, joka vaikeuttaa käyttöön puuttumista sekä voi heijastua nuorten nikotiiniriippuvuuden kasvuun. Rahapelaamisessa yksinoikeusjärjestelmän purkaminen ja markkinoinnin salliminen laajemmin voi heijastua nuorten rahapelaamisen yleistymiseen.

EHYT korostaa, että nuorisotyössä tarvitaan osaamisen vahvistamista ja uusia menetelmiä, jotta he voivat paremmin vastata ajankohtaisiin päihdeilmiöihin sekä niiden vaikutukseen nuorten hyvinvointiin.

Painopiste: Nuorten hyvinvointityön johtamisen tuki

EHYT muistuttaa, että laissa ehkäisevän päihdetyön järjestämisen 5 §:ssä säädetään kunnan tehtäväksi hoitaa päihdehaittojen ehkäisyä. Nuorisotoimella on usein erityisen suuri rooli ehkäisevässä päihdetyössä ja lain toteutumisessa. Erityisesti ehkäisevän päihdetyön lakisääteiset velvollisuudet valuvat nuorisotoimelle pienissä kunnissa.

EHYT näkee, että nuorten hyvinvointityön johtamisen tuki on tärkeä painopistealue. Painopisteessä tulisi kuitenkin vahvemmin nousta esiin ehkäisevän päihdetyön rooli nuorten hyvinvointityössä. EHYT näkee, että osaamiskeskukset voisivat tarjota johtamisen tueksi esimerkiksi malleja, joilla ehkäisevä päihdetyö otetaan osaksi kuntien nuorisotyön perussuunnitelmia (NUPS). Erityisesti johdolla tulee olla tietoa päihdeilmiöistä tilanteessa, jossa poliittiset muutokset (nikotiinituotteiden ja vahvemman alkoholin saatavuuden kasvattaminen) voivat vaikuttaa negatiivisesti nuorten kokemuksiin päihdehaittoihin.

MUUTOSesitys:

Painopistealueissa huomioidaan pelaamisen ja päihteiden vaikutukset nuorten hyvinvointiin.

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisotalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

EHYTillä ei lausuttavaa.

Muita näkemyksiä ohjelmasta

VANUPO:n on esitetty korvaavan myös Orpon hallitusohjelmaan kirjatun laaja-alaisen toimenpideohjelman nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi, hyvinvointivajeen ja mielenterveyden ongelmien paikkaamiseksi. EHYT kokee, että VANUPO:n luonnosta varten ei selvitetty riittävällä laajuudella nuorten syrjäytymiseen, hyvinvointivajeeseen tai mielenterveysongelmiin vaikuttavia tekijöitä yhdessä asiantuntijoiden kanssa. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, kuinka suppeasti päihteiden vaikutusta nuorten elinympäristöön ja kasvuun on ohjelmassa käsitelty.

EHYT toivoo, että VANUPO:n valmistelua jatketaan yhdessä asiantuntijoiden kanssa.